

економіки та забезпечення безпеки держави, його вирішення повинно перебувати в площині відповідного фінансового механізму розвитку житлового будівництва.

Список використаних джерел:

1. Забаштанський М.М. Концесійні відносини: фінансові детермінанти розвитку в Україні: [монографія] Київ: Кондор-видавництво, 2016. 382 с.
2. Кравченко В.І., Паливода К.В., Полянченко В.А. Основи житлової економіки : [навч. посіб.] К.: Основа, 2007. 416 с.
3. Кравченко В. І., Паливода К. В. Фінансування будівництва житла : ч. 2. Новітні тенденції. Київ : Вид. дім "Києво-Могилянська академія", 2006. 132 с.
4. Офіційний сайт Київської школи економіки URL: <http://surl.li/sxvif>
5. Роговий А.В, Дубина М.В. Забезпечення соціальним житлом як складова житлової політики України в умовах євроінтеграції. Проблеми і перспективи економіки та управління, 2023 р.
6. Стащук О. Кредитування як метод фінансування житлового будівництва. Економічний часопис Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. 2019. С. 127-132.

УДК 338.246.88:332.142.6

Кіндзерський Ю.В.,
доктор економічних наук,
провідний науковий співробітник відділу інноваційної
політики, економіки та організації високих технологій
ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України»

**ПОТЕНЦІАЛ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДЕРЖАВИ ДЛЯ
ЗЕЛЕНОГО ПЕРЕХОДУ В КОНТЕКСТІ ПОВОЄННОГО
РОЗВИТКУ УКРАЇНИ**

Війна в Україні ставить на порядок денний не лише поточні питання виживання країни і забезпечення протидії російському агресору, але й питання формування змісту майбутньої повоєнної відбудови. Вже зараз стає зрозумілим, що вона не має зосереджуватися лише на простому відновленні зруйнованих війною цивільних, промислових та інфраструктурних об'єктів, а

орієнтуватися на створення якісно нової і більш продуктивної економічної бази країни, яка б з одного боку дозволила їй подолати сформоване ще до війни суттєве відставання від розвинених країн [1], а з іншого – відповідати принципам сталого і зеленого розвитку, забезпечувати подолання екологічних проблем суспільства і негативних наслідків господарської діяльності щодо зміни клімату.

Зважаючи на це урядом України у березні 2024 р. представлено проект Національного плану з енергетики та клімату України на період 2025-2030 рр. [2], у якому поставлено амбітні цілі з декарбонізації і підвищення енергоефективності виробництва. Водночас їх досягнення залишається досить проблематичним не лише з точки зору існування звичних для України бар'єрів ведення бізнесу (суттєва обмеженість і висока вартість фінансових ресурсів, відсутність достатніх стимулів з боку держави до впровадження енергоефективних заходів), але більшою мірою з точки зору відсутності як в Україні, так і закордоном, готових і відносно досконалих інноваційних технологічних рішень для «зеленого переходу», які б дозволяли бізнесу зберігати прибутковість, а їх продукція була б доступною і привабливою для споживача, як і за використання нинішніх традиційних технологій. Тому проблема отримання «зелених» інновацій гостро стоїть не лише перед Україною, але і перед розвиненими країнами. Для приватного бізнесу вкладання коштів у їх створення є малопривабливим, – відповідні дослідження потребують значних ресурсів (фінансових і інтелектуальних) і часу (багатьох десятиліть), майбутній результат характеризується високим ступенем невизначеності як з точки зору досягнення бажаних якісних характеристик продукту, так і з точки зору його перспектив на ринку, що загалом створює надвисокий ризик втрати інвестованих у дослідження коштів.

У цьому зв'язку чимало науковців звертають увагу на необхідність взяття державою на себе ключової ролі у фінансуванні і організації відповідних НДДКР для отримання зелених інноваційних технологій і продуктів, подальшого їх виведення на ринок, в т.ч. у разі відсутності останнього – шляхом його цілеспрямованого створення, масштабування виробництва, його захисту і підтримки до тих пір, доки воно не стане привабливим для приватного бізнесу як з точки зору ймовірної прибутковості, так і з точки зору можливих ризиків.

Практика окремих найбільш розвинених країн, зокрема США та ЄС, засвідчила, що такий підхід, раніше застосований для розбудови низки високотехнологічних секторів, дає бажаний результат. Основою цього підходу є концепція підприємницької держави з місіє-орієнтованою інноваційною політикою для забезпечення цілеспрямованих структурних трансформацій, формування нових джерел і напрямів розвитку, у які закладаються вимоги сталості, зокрема соціалізації, екологізації, декарбонізації, циркулярності, зеленого переходу [3].

Концепція виходить з того, що ринок сам по собі неспроможний ефективно розподілити ресурси, коли виникає необхідність відійти від рівноважного й усталеного стану господарської системи та існуючої траєкторії розвитку, забезпечити швидке і динамічне формування нових сфер діяльності у відповідь на виклики, що постають перед суспільством. Підприємницька держава відходить від пасивного спостереження за традиційними ринками і їх фіксації як таких, водночас активно ініціює створення нових, які змінюють структуру економіки, надає стимули приватному бізнесу входити на ці ринки слідом за собою. Держава бере на себе функцію венчурного інвестора. Тоді як приватний венчурний капітал стає дедалі більш короткостроковим з очікуванням на отримання результату до 3-х років, держава здійснює довгострокові (15-20 років) інвестиції у появу нових, насамперед проривних і революційних, технологій і продуктів. Державні банки розвитку і державні суверенні фонди отримують принципово нову опцію у інноваційному процесі – вони, беручи на себе частину ризиків, відходять від фінансової підтримки традиційних видів діяльності, водночас усе більше переносять свою увагу на фінансову підтримку інноваційних процесів з довгим строком реалізації у нових сферах, починаючи уже з етапу прикладних досліджень і далі [4].

Держава таким чином приймає на себе усі надвисокі ризики втрат, що виникають при цьому і які не готовий самотійно нести приватний бізнес на початкових етапах, коли інновації ще не можуть приносити прибуток. Підприємницька держава, виступаючи венчурним інвестором, як і будь-який приватний венчурний інвестор, об'єктивно приречена на помилки і невдачі через насамперед наднизьку передбачуваність і прогнозованість кінцевого результату інноваційного процесу. Тому такі невдачі не слід категорично

сприймати як «провали» і неефективність держави, особливо ураховуючи довгостроковий характер інвестицій. Підприємницька держава у виборі напрямів вкладання коштів відходить від вирішення вузьких технічних питань і мети отримання прибутку лише приватним власником, ставить перед собою широкі соціально-економічні та екологічні цілі, на партнерській і горизонтальній мережевій основі залучає суспільство і бізнес до виявлення проблем і визначення напрямів трансформацій, системно формує для цього інституційне і регуляторне середовище, створює необхідні управлінські, дослідницькі і фінансові установи, суб'єкти виробництва.

Практичне застосування цієї концепції в розвинених країнах впродовж останніх принаймні півстоліття сформувало принципово нові напрями науково-технологічного розвитку (інформаційні, біо-, нанотехнології, нові ліки і т.п.), що заклали основу для формування вже приватного високотехнологічного бізнесу. Нині у переліку основних задач, на які спрямовує свої зусилля підприємницька держава в розвинених країнах, є формування «зеленої економіки».

Для України застосування концепції підприємницької держави може стати чи не єдиним дієвим механізмом переструктурування вітчизняної економіки та її переведення на рейки інноваційного високотехнологічного розвитку після війни, особливо у частині забезпечення «зеленого переходу». Це пов'язано з тим, що в рамках підписаних країною міжнародних угод (про приєднання до СОТ, про асоціацію з ЄС) унеможливлено застосування державою інструментів прямої підтримки традиційних виробництв, які широко застосовувались розвиненими країнами ще півстоліття тому, тоді як для розбудови «зелених» технологій і виробництв такі інструменти допускаються.

Список використаних джерел:

1. Кіндзерський Ю. Індустріальна дивергенція України з ЄС та проблеми її подолання. *Економіка та держава*. 2021. № 6. С. 9–18.
2. Національний план з енергетики та клімату України 2025-2030 (проект). Міністерство економіки України. К., 2024. 307 с. URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/Download?id=e79ecda3-f092-4d36-b600-21083eeb1fa8> (дата звернення: 14 лютого 2024 р.).
3. Mazzucato M. *The Entrepreneurial State. Debunking Public vs. Private Sector Myths*. London. Anthem Press. 2013. 201 p.

4. Mazzucato M., Penna C. *The rise of mission-oriented state investment banks: the cases of Germany's KfW and Brazil's BNDES. SPRU Working Paper Series (SWPS), 2015-26. PP. 1-33. URL: <https://sussex.ac.uk/spru/swps2015-26>.*

УДК 658.152

Клюс Ю.І.,

*доктор економічних наук, професор,
завідувачка кафедри обліку і оподаткування,*

Фоменко Д.В.,

докторант,

Східноукраїнський національний університет ім. В. Даля

НЕОБХІДНІСТЬ ПІДВИЩЕННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ АКТИВНОСТІ ЯК ФАКТОРУ РЕЗИСТЕНТНОСТІ В УМОВАХ КРИЗОВИХ СИТУАЦІЙ

Одним із варіантів підвищення рівня адаптивності до сучасних економічних криз для всіх учасників ринкових відносин слід визнати необхідність рівня інноваційної активності, аналізованого в контексті підприємницьких структур, як основного об'єкта дослідження у цьому науковому дослідженні, як рівня розробки, впровадження та розповсюдження інноваційних технологій цифрової економіки в процесі здійснення виробничо-фінансової і організаційно-управлінської діяльності незалежно від низки факторів та відмінностей (організаційно-правової форми, масштабу діяльності, галузевої та регіональної специфіки, особливостей організації технологічного процесу тощо).

Чим вищий рівень інноваційної активності підприємницьких структур, тим вищий рівень резистентності до умов кризових ситуацій, що змінюються. Даний факт, на нашу думку, обумовлений можливістю перерозподілу наявних ресурсів за допомогою оптимізації витрат як на їх придбання, так і на подальше застосування у виробничо-господарському циклі за рахунок переваг сучасних цифрових технологій, що становлять важливий доробок будь-якої підприємницької структури в рамках фонду нематеріальних активів, що є в розпорядженні об'єктів інтелектуальної власності.

Аналогічні висновки можна зробити і щодо держави як ключового суб'єкта ринкових відносин, до функцій якого в умовах